

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001712

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 29-04-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Карабін Богдана Вікторівна

2. Bohdana Karabin

Кваліфікація: 032

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2738-8677

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 27-06-2024

Спеціальність за освітою: Історія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ID 5568

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, буд. 24, Глухів, Глухівський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, буд. 24, Глухів, Глухівський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03, 03.01.09

Тема дисертації:

1. Краєзнавець Михайло Федорович Пономаренко (1920–2010): професійна, наукова та просвітницька біографія.

2. Local historian Mykhailo Fedorovych Ponomarenko (1920–2010): professional, scholarly, and educator's biography.

Реферат:

1. Дисертаційна робота є комплексним науковим історичним дослідженням, у якому на основі аналізу репрезентативних джерел і застосування сучасних методологічних засад вивчено інтелектуальну спадщину відомого українського краєзнавця та педагога Михайла Федоровича Пономаренка (1920–2010).

Реконструйовано його життєвий шлях, педагогічну, просвітницьку, наукову, організаційно-краєзнавчу, музейну, археологічну, пам'яткоохоронну, громадсько-політичну діяльність та висвітлено внесок у розвиток краєзнавчого руху на Черкащині в другій половині ХХ ст. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що вперше в українській історіографії на основі репрезентативної джерельної бази комплексно досліджено найважливіші віхи біографії й напрямки наукової діяльності М. Пономаренка.

Схарактеризовано головні чинники, які впливали на становлення та трансформацію особистості дослідника, педагога й громадського діяча в радянську та пострадянську добу. Серед них: родинне середовище, досвід учасника Другої світової війни, тривала педагогічна діяльність, коло спілкування та політичні зміни другої половини 1980-х рр. Визначено зміст та простежено еволюцію теоретико-методологічних засад наукових студій М. Пономаренка в контексті ідеологічних маркерів епохи. Проаналізовано внесок М. Пономаренка у дослідження з актуальних питань біографічного, бібліографічного, літературознавчого та мистецтвознавчого напрямків шевченкознавства Черкащини в 1950-х–1990-х рр. Систематизовано й охарактеризовано науковий доробок М. Пономаренка та авторське бачення розв'язання актуальних питань топоніміки Золотоніщини та Черкаської області загалом. Проаналізовано вітчизняну історіографію проблеми та розроблено її періодизацію. Було виокремлено три періоди вітчизняної історіографії з урахуванням ідеологічного фону епохи та специфіки висвітлення даної персоналії дослідниками: I – 1952–1986 рр.; II – 1987 р. – 1 січня 2010 р.; III – 2 січня 2010 р. – сьогодні. Схарактеризовано джерельну базу дисертації, яка представлена значною кількістю джерел особового походження, епістолярної та рукописної спадщини, чималий пласт яких зберігається в архівосховищах України: ДАЧО, м. Черкаси (фонд: ф.-931, Ф.Р.-4178, Ф.Р.-4468, Ф.Р.-5428.); ЦДАВО, м. Київ (фонди: Ф.4633, Ф.4760), ЦДАМЛМУ, м. Київ (фонди: 184, 1198, 1360); НА ІАНАНУ, м. Київ (фонди: 1947–64/71, 1984/63), Інститут рукописів НБУВ, м. Київ (фонд: Ф.-113). Більша частина проаналізованих у роботі архівних матеріалів вперше залучені до наукового обігу. Проаналізовано історико-літературні праці М. Пономаренка, що зберігаються у фондах Черкаської універсальної наукової бібліотеки імені Т. Шевченка, Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького (Черкаси) та Золотоніського краєзнавчого музею імені М. Пономаренка (Золотоноша). Аналіз даної групи джерел, дозволив висвітлити основні результати наукових студій М. Пономаренка з актуальних питань шевченкознавства, топоніміки, археології, музейної та пам'яткоохоронної справи, історії м. Золотоноша та Золотоніського району. Методологічний інструментарій дисертаційного дослідження охоплює три складові: понятійно-термінологічний апарат, принципи дослідження та методи пізнання. Реконструкція життєвого шляху та наукової спадщини М. Пономаренка була здійснена за допомогою загальнонаукових, спеціально-історичних методів, з дотриманням принципів історизму, об'єктивності та всебічності. Визначено основні напрямки та найважливіші здобутки організаційно-краєзнавчої, музейної, археологічної й пам'яткоохоронної діяльності М. Пономаренка на Черкащині в другій половині 1940-х–1990-х рр. Вперше визначено зміст та простежено еволюцію теоретико-методологічних основ наукових студій М. Пономаренка. На основі аналізу історіографічних даних та архівних джерел розкрито основні результати досліджень М. Пономаренка з актуальних питань біографічного, бібліографічного, літературознавчого, мистецтвознавчого та мовознавчого напрямків шевченкознавства Черкащини в 1950-х–1990-х рр. У ході дослідження вперше систематизовано та охарактеризовано науковий доробок, авторське бачення М. Пономаренком розв'язання актуальних питань топоніміки Золотоніщини та Черкаської області загалом. Проаналізовано основні результати наукових студій М. Пономаренка з суспільно-політичної, соціально-економічної та культурної історії Золотоноші й сіл Золотоніського району від доби античності до останньої третини ХХ ст.

2. The dissertation is a comprehensive scholarly historical study, which, based on the analysis of representative sources and the application of modern methodological principles, examines the intellectual heritage of the famous Ukrainian local historian and educator Mykhailo Fedorovych Ponomarenko (1920–2010). The scientific novelty of the dissertation research is that for the first time in Ukrainian historiography, on the basis of a representative source base, the most important milestones in the life and directions of M. Ponomarenko's scholarly activity are comprehensively studied. The main factors that influenced the formation and transformation of the personality of the scholar, educator and public figure in the Soviet and post-Soviet periods are characterised. The content and evolution of the theoretical and methodological foundations of M. Ponomarenko's scholarly research in the context of ideological markers of the era are determined. The paper analyses M. Ponomarenko's contribution to the topical research in biographical, bibliographical, literary and artistic areas of Shevchenko studies in Cherkasy region in the 1950s–1990s. The scholarly legacy of M. Ponomarenko and his original vision of addressing topical

issues of toponymy of Zolotonosha district in particular and Cherkasy region in general are systematised and characterised. The national historiography of the problem is analysed and its periodisation is developed: I – 1952–1986; II – 1987–1 January 2010; III – 2 January 2010–present day. The dissertation source base, represented by a significant number of sources of personal origin, epistolary and manuscript heritage, a large layer of which is stored in the archival repositories of Ukraine, is characterized: State Archives of Cherkasy Region, Cherkasy (fonds: F.–931, F.R.–4178, F.R.–4468, F.R.–5428), the Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv (fonds: F.4633, F.4760), the Central State Archives Museum of Literature and Arts of Ukraine (fonds: 184, 1198, 1360); the NAS of Ukraine, the Scientific Archives of the Institute of Archeology, Kyiv (fonds: 1947–64/71, 1984/63), Institute of Manuscripts, V. Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv (fond: F. –113). Most of the archival materials analyzed in this paper are brought into scientific circulation for the first time. The paper analyses the historical and literary works of M. Ponomarenko, which are kept in the collections of the T. Shevchenko Cherkasy Universal Scientific Library, the M. Maksymovych Scientific Library at the Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, and the M. Ponomarenko Zolotonosha Museum of Local Lore (the town of Zolotonosha). The analysis of this group of sources made it possible to highlight the main results of M. Ponomarenko's research on topical issues of Shevchenko studies, toponymy, archeology, museum-and-monument-protection activities, and history of Zolotonosha and Zolotonosha district. The methodological tools of the dissertation research include three components: conceptual and terminological apparatus, research principles and methods of cognition. The reconstruction of M. Ponomarenko's life and scholarly heritage was carried out based on general scientific, special-historical methods, in compliance with the principles of historicism, objectivity, and comprehensiveness. The main directions and the most important achievements of M. Ponomarenko's local-history-organising, museum, archaeological, and monumen-protection activities in the Cherkasy region in the second half of the 1940s–1990s are identified. For the first time, the content and evolution of the theoretical and methodological foundations of M. Ponomarenko's scholarly research are defined. On the basis of the analysis of historiographical data and archival sources, the main results of M. Ponomarenko's research on topical issues of biographical, bibliographical, literary, art and linguistic directions of Shevchenko studies in Cherkasy region in the 1950s–1990s are revealed. This scholarly study for the first time systematises and characterises M. Ponomarenko's scholarly achievements and his original vision of addressing topical issues of toponymy of Zolotonosha land in particular and Cherkasy region in general. The paper analyses the main results of M. Ponomarenko's scholarly research on the socio-political, socio-economic and cultural history of Zolotonosha and villages of Zolotonosha district starting from the ancient times to the last third of the XXth century.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Карабін Б. В. Велич постаті Т. Г. Шевченка та його діяльності на Черкащині в краєзнавчому доробку М. Ф. Пономаренка 1960–1990-х рр. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Історичні науки. 2023. Т. 34 (73). С. 38–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/3.6>.
- Карабін Б. В. Золотоноша XVI–XX ст. у краєзнавчих дослідженнях М. Ф. Пономаренка 1960-х–1990-х рр. Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки. 2023. № 2. С. 8–18. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2023-2-8-18>

- Карабін Б. В. Листування золотоніського краєзнавця М. Ф. Пономаренка з індологом П. О. Баранниковим в період з 1959 по 1984 рр. Вісник науки та освіти. Серія «Історія та археологія». 2023. № 11(17). С. 1320–1333. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-1320-1333](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-1320-1333).
- Карабін Б. В. Нариси з історії сіл Золотоніщини М. Ф. Пономаренка в «Історії міст і сіл УРСР. Черкаська область»: значення та особливість погляду на минуле краю. Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. 2023. № 14 (56). С. 116–124. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.14/56.13>.
- Карабін Б. В. Історія села Домантове в науковому доробку М. Ф. Пономаренка. Гілея: наук. вісн. 2022. № 12-1. С. 39–44.
- Карабін Б. В. Пам'яткоохоронна діяльність краєзнавця М. Ф. Пономаренка на теренах Черкащини в 1950–1990-х рр. Сіверщина в історії України: наук. вид. 2022. №15. С. 31–35.
- Карабін Б. В. Михайло Федорович Пономаренко – фундатор історичного краєзнавства Черкащини. Глухівські наукові читання – 2017. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук: матеріали VII міжнарод. інтернет-конф. молодих учених і студентів (м. Глухів, 4–6 грудня 2017 р.). Глухів, 2017. С. 234–236.
- Karabin B. Historical area study in pedagogical practice of Mikhaylo Fedorovych Ponomarenko. VI Scientific Pedagogical Readings of Young Scientists, Master's and Bachelor's Degree Students «The 21st Century Challenges in Education and Science» (Hlukhiv, April 18–19, 2018). Hlukhiv, 2018. P. 104–108.
- Карабін Б. В., Крижанівський В. М. Постать П. Гулака–Артемівського у краєзнавчих нарисах М. Ф. Пономаренка. Глухівські читання – 2021. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук: матеріали XI міжнарод. інтернет-конф. молодих учених і студентів (м. Глухів, 9–11 грудня 2022 р.). Глухів, 2021. С. 77–78.
- Karabin B. The figure of S. Vasylychenko in local history studies of M. Ponomarenko. X Scientific Pedagogical Readings of Young Scientists, Master's and Bachelor's Degree Students «The 21st Century Challenges in Education and Science» (Hlukhiv, April 14, 2022). Hlukhiv, 2022. P. 56–60.
- Карабін Б. В. Краєзнавець М. Ф. Пономаренко та літературно–краєзнавче об'єднання «СУПІЙ». Збірник матеріалів щорічної звітної науково–практичної конференції здобувачів загальної середньої, передвищої і вищої освіти аспірантів, молодих учених. «Освіта і наука XXI століття: молодіжний вимір». (м. Глухів, 14 квітня 2022 року). Глухів, 2022. С. 39–40.
- Карабін Б. Газетні публікації краєзнавця М. Ф. Пономаренка як елемент публічної історії. Public History. Історія в публічному просторі: зб. міжнарод. наук. конф. (Київ, 20 травня 2022 року). Київ, 2022. С. 198–201.
- Карабін Б. В. Образ українського театру XIX ст. у краєзнавчій публіцистиці М. Ф. Пономаренка 1960–80-х рр. Наука та освіта в умовах війни: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка»: матеріали звітної наук.–практ. конф. викладачів, докторантів, аспірантів та молодих учених, здобувачів вищої та фахової передвищої освіти (розділ вища школа); (м. Глухів, 23–24 травня 2023 року). Глухів, 2023. С. 68–70.
- Карабін Б. В. Постать М.П. Драгоманова у краєзнавчому доробку М. Ф. Пономаренка. Всеукраїнські драгоманівські читання молодих істориків «Україна в європейській та світовій історії: сучасний науковий і освітній дискурс» (17 березня 2023 р.). Драгоманівські історичні студії: зб. наук. праць молодих істориків. УДУ імені Михайла Драгоманова. Київ; Ніжин: Лисенко М. М., 2023. Вип. 8 (12). С. 288–291.
- Карабін Б. Ретроспектива українсько–литовського досвіду формування аспектів європейського науково–дослідницького простору. Матеріали всеукраїнської науково–практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання інтеграції України до європейського безпекового простору». (Глухів, 18 травня 2023 р.). Глухів, 2023. С. 50–52.
- Карабін Б. Видатні золотонісці в краєзнавчих публікаціях М. Ф. Пономаренка. Актуальні питання дослідження історичної науки й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в

умовах реформування: зб. наук. праць / [редкол.: А. Гриценко, голова; А. Голуб, М. Мінченко, С. Мисник, Н. Петренко]. Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2023. Вип. 2. С. 86–88.

- Карабін Б. Краєзнавчі публікації М. Ф. Пономаренка як джерело популяризації історії населених пунктів Золотоніщини. Матеріали VI міжнародної наукової конференції «Історико-краєзнавчі дослідження: традиції та інновації». (Суми, 8–9 грудня 2023 р.). Суми, 2023. С. 118–121. URL: <https://history.sumy.ua/research/books/9832-istorykokraieznavchi-doslidzhennia-tradytsii-ta-innovatsii-materialy-vi-mizhnarodnoi-naukovoi-konferentsii-8-9-hrudnia-2023-r-u-2-chastynakh.html>.
- Карабін Б. Революційні події поч. XX ст. на Черкащині у краєзнавчих публікаціях М. Ф. Пономаренка. Глухівські читання – 2023. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук (Глухів, 6–8 грудня 2023 р.): зб. матеріалів XIII міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф. Глухів, 2023. С. 35–37. URL: <http://gnpu.edu.ua/index.php/ua/nauka/podii-ta-oholoshennia>

Наукова (науково-технічна) продукція: матеріали; аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами: 0117U004389

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Крижанівський Віталій Михайлович
2. Vitalii Kryzhanivskiy

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0958-253X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, буд. 24, Глухів, Глухівський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Петренко Ірина Миколаївна

2. Iryna Petrenko

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2994-3833

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський університет економіки і торгівлі

Код за ЄДРПОУ: 01597997

Місцезнаходження: вул. Ковалю, буд. 3, Полтава, Полтавський р-н., 36014, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Укоопспілка

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лазуренко Валентин Миколайович

2. Valentyn Lazurenko

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3441-4485

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Черкаський державний технологічний університет

Код за ЄДРПОУ: 05390336

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 460, Черкаси, Черкаський р-н., 18006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Прокопчук Віктор Степанович

2. Viktor Prokopchuk

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3863-1911

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені

Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, буд. 24, Глухів, Глухівський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чумаченко Олена Анатоліївна

2. Olena Chumachenko

Кваліфікація: к. і. н., доцент, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6889-5221

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, буд. 24, Глухів, Глухівський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Гриценко Андрій Петрович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Гриценко Андрій Петрович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Данильченко Ірина Григорівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна